

Social mobilitet i de sociale klasser

Underklassens børn havner oftere selv i underklassen som voksen

Selv om Danmark internationalt er kendt for en høj social mobilitet, er der stadig en stærk sammenhæng mellem, hvilken socialklasse man vokser op i, og hvor man havner som voksen. En tredjedel af underklassens børn ender i dag selv i underklassen. For ti år siden var det en fjerdedel af børnene fra underklassen, som selv var i underklassen som voksen.

af analysechef **Jonas Schytz Juul**
og stud.polit **Solveig Prag Blicher**

9. oktober 2017

Analysens hovedkonklusioner

- En tredjedel af underklassens børn er selv i underklassen som voksen og er dermed den gruppe, som har størst risiko for at havne i underklassen som voksen.
- Over 40 pct. af elitens børn havner selv i eliten som voksen. Elitebørn har over 6 gange større chance for at havne i eliten end underklassebørn.
- Flere børn fra underklassen havner selv i underklassen som voksen. I 2005 havnede en fjerdedel af underklassens børn selv i underklassen – det er nu steget til en tredjedel.
- Generelt er der sket en uddannelsesstigning for unge uanset hvilken social klasse de er vokset op i. Underklassens børn har dog stadig langt den største risiko for at stå uden uddannelse.
- Omkring 1/3 af børnene i underklassen har ingen uddannelse som 25/26-årig. I 1997 var dette tal helt oppe på 47 pct..

Kontakt

Analysechef
Jonas Schytz Juul
Tlf. 33 55 77 22
Mobil 30 29 11 07
jsj@ae.dk

Kommunikationschef
Mikkel Harboe
Tlf. 33 55 77 28
Mobil 28 36 87 50
mh@ae.dk

Social mobilitet i klasserne

AE har i denne analyse undersøgt den sociale mobilitet i Danmark opdelt på sociale klasser. Det er altså en undersøgelse af, i hvor høj grad børn, der vokser op i en given klasse, selv havner i samme klasse som voksen. I analysen opereres med fem klasser: Overklasse, højere middelklasse, middelklasse, arbejderklasse og underklasse. Hvordan klassernes præcis er defineret kan ses i boks 1. Konkret er der set på, hvilken socialklasse unge, som var 17 år i 1997, befinder sig i som 35-årig, dvs. i 2015. Dette er sammenholdt med, i hvilken grad unge, som var 17 år i 1987, havnede i samme socialklasse, da de i 2005 rundede 35 år. Således kan vi altså se, hvordan den sociale mobilitet har udviklet sig over de senere år.

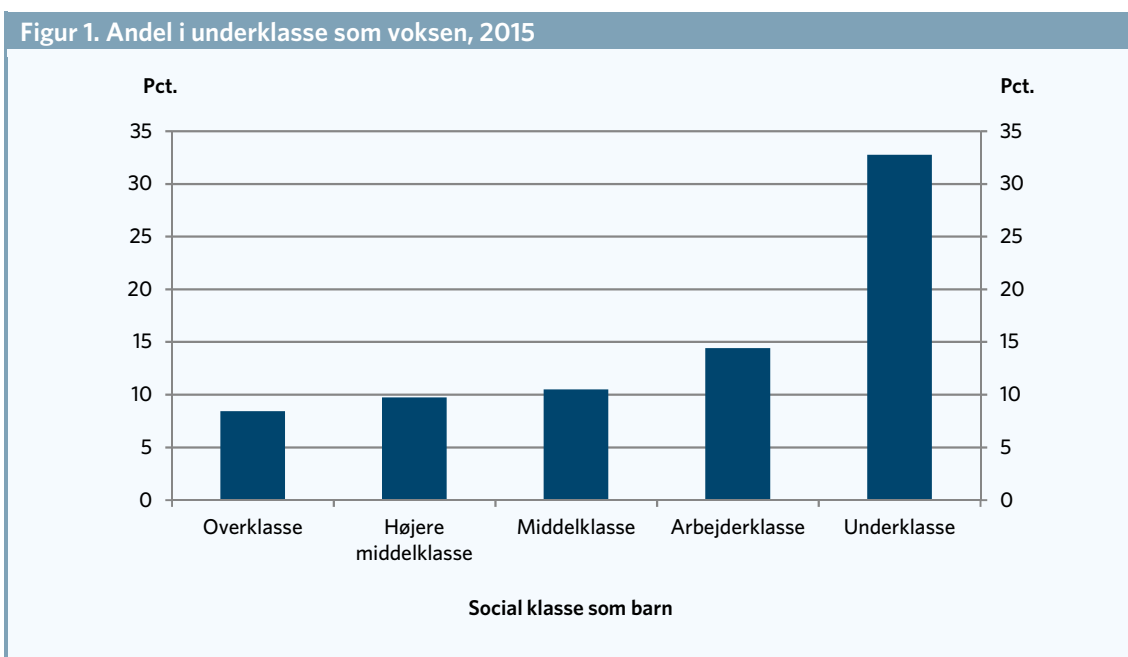
Den unges socialklasse som 17-årig er opgjort på familieniveau, dvs. den afhænger af forældrenes socialklasse. Den unges socialklasse som 35-årig er opgjort på personniveau og afhænger dermed af hans eller hendes beskæftigelse, indtægt og uddannelsesniveau, jf. boks 1.

I anden del af analysen er det undersøgt, hvordan ens sociale klasse hænger sammen med, hvilken uddannelse (eller mangel på samme) man får.

Forældres sociale klasse har stadig stor betydning

Selv om Danmark internationalt er kendt for at være et land med høj social mobilitet, er der – også i Danmark – en stærk sammenhæng mellem den socialklasse, et barn vokser op i, og den klasse, barnet befinder sig som voksen.

Af figur 1 kan man se, hvor stor en andel af børnene af de forskellige sociale klasser som er i underklassen som 35-årig. Mønsteret er tydeligt: Er man vokset op i underklassen er der markant større risiko for selv at havne i underklassen som voksen. Mens en tredjedel af underklassens børn selv havner i underklassen som voksen er det kun otte pct. af børnene fra overklassen, der havner i underklassen som 35-årig. Underklassebørn har altså knap 4 gange så stor en risiko for at havne i underklassen, som overklassebørn har.

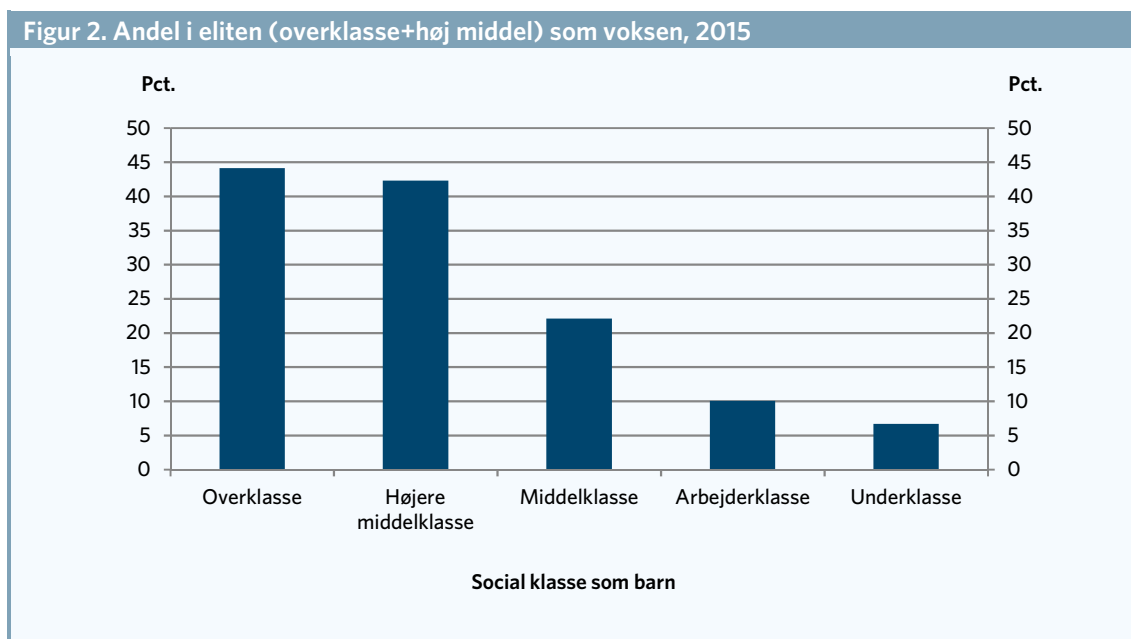
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Figur 2 viser sandsynligheden for at være en del af "eliten" som voksen opdelt efter, hvilken socialklasse man var i som barn.

Eliten er her defineret som overklassen og den højere middelklasse. Som det ses, havner over 40 pct. af elitebørn selv i eliten - hvad enten de kommer fra overklassen eller den højere middelklasse. Kun syv pct. af underklassebørnene havner i eliten som voksne. Elitebørn har altså over 6 gange større chance for at havne i eliten end underklassebørn.

Set i forhold til arbejderklassen har elitebørnene 4 gange større sandsynlighed for at komme ind i eliten end arbejderklassens børn. Omkring hver 10. af arbejderklassens børn ender selv i eliten.

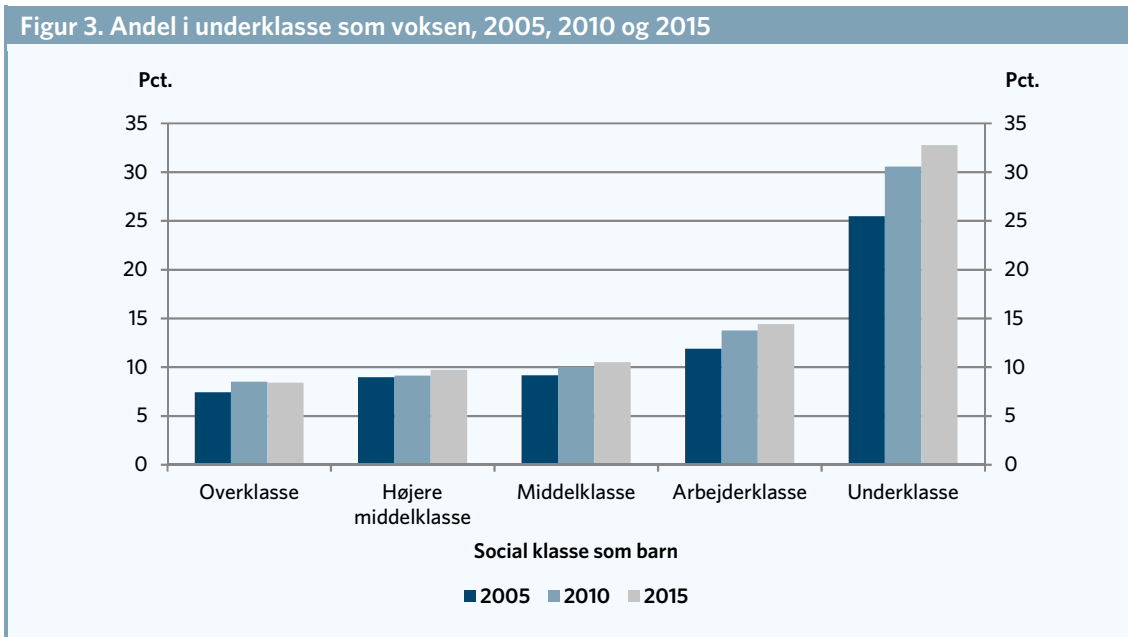
Figur 2. Andel i eliten (overklasse+høj middel) som voksen, 2015

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

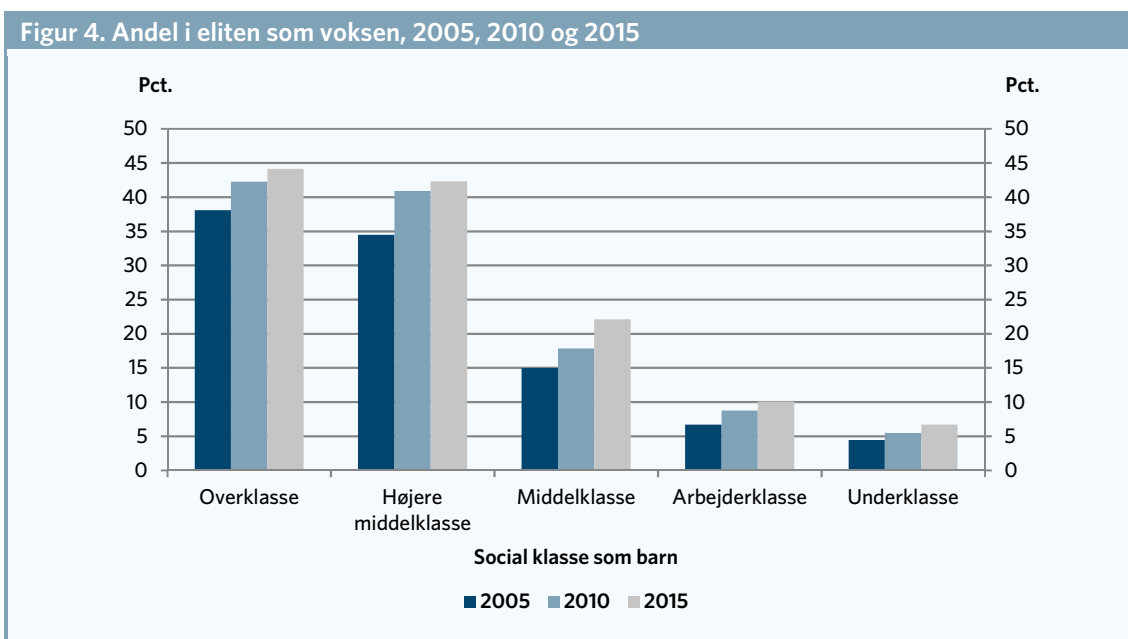
Eliten og underklassen ender oftere i samme sociale klasse som deres forældre

Figur 3 viser udviklingen i sandsynligheden for at være i underklassen som voksen, opdelt på hvilken social klasse man var i som barn. Som det ses, er risikoen for at havne i underklassen som voksen markant forøget for underklassebørn fra 2005 til 2015. Mens det var ¼ i 2005, er det nu 1/3 af underklassebørnene, der selv ender i underklassen. Samtidig er risikoen for at havne i underklassen også steget en smule for overklassebørn og børn fra den højere middelklasse med omkring 1 pct. point.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Af figur 4 ses sandsynligheden for at havne i eliten, opdelt på socialklasse som 17-årig. Det ses, at chancen for at havne i eliten er steget for alle klasser. Det skyldes bl.a., at eliten er vokset – særligt den højere middelklasse. For børn vokset op i den højere middelklasse er sandsynligheden for at være i eliten som voksen vokset fra 35 pct. til 42 pct. på ti år. For børn fra underklassen er sandsynligheden for at være i eliten som voksen steget fra knap 5 pct. til knap 7 pct. Derudover ses det at figuren, at vi bevæger os i retning af, at det næsten er hvert andet barn fra overklassen der selv havner i eliten som voksen.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

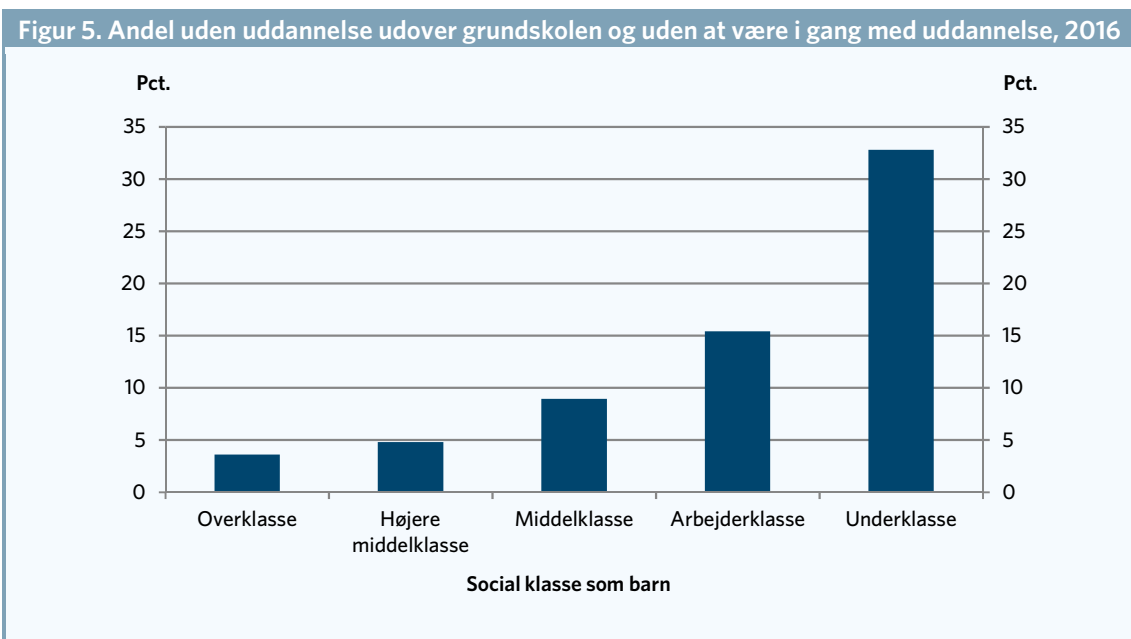
I denne analyse er der fokuseret på social arv i yderpunkterne af det sociale spektrum – dvs. på personer i under- og overklasse. Det bør imidlertid bemærkes, at der også er en stærk sammenhæng mellem familiens klasse og den 35-åriges klasse, når man ser på personer i middelklassen og arbejderklassen.

F.eks. havner knap halvdelen af de børn, der vokser op i en arbejderfamilie, selv i arbejderklassen som voksne.

Markant flere får en uddannelse, men 1/3 af underklassebørn står uden uddannelse

I denne del af analysen er den enkeltes socialklasse i opvæksten koblet med vedkommendes uddannelsesniveau. Vi undersøger således unge i alderen 25 og 26 år og ser på, hvilken uddannelse de har, sammenholdt med hvilken socialklasse de befandt sig i 10 år før, dvs. som 15/16-årig.

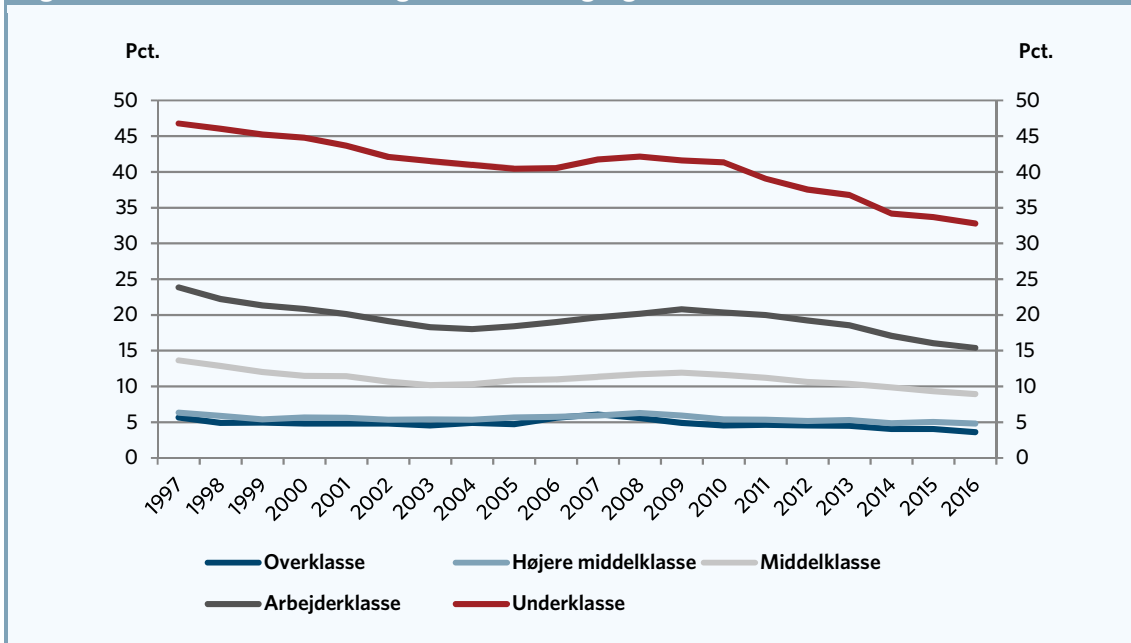
Figur 5 viser andelen, som står uden uddannelse og uden at være i gang med en uddannelse som 25/26-årig i 2016. Det ses, at blot 3-5 pct. af børn fra overklassen og høj middelklasse står uden uddannelse og uden at være i gang som 25/26-årig. For børn fra underklassen er det en hel del flere, nemlig 33 pct. Risikoen for at stå uden uddannelse som 25/26-årig er altså markant størst for underklassebørn.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Af figur 6 kan man se udviklingen i, hvor mange der står uden uddannelse i de forskellige klasser. Overordnet er der færre personer, som står uden uddannelse i alle klasserne. Det største fald ses for underklassen, hvor 33 pct. står uden uddannelse som 25/26-årig i dag sammenlignet med 47 pct. i 1997. Det er positivt og udviklingen er gået den rigtige vej: Langt færre børn fra underklassen står uden uddannelse. Det er dog stadig alt for mange, at 1/3 af børnene fra underklassen ikke har nogen uddannelse.

Figur 6. Andel uden uddannelse og uden at være i gang

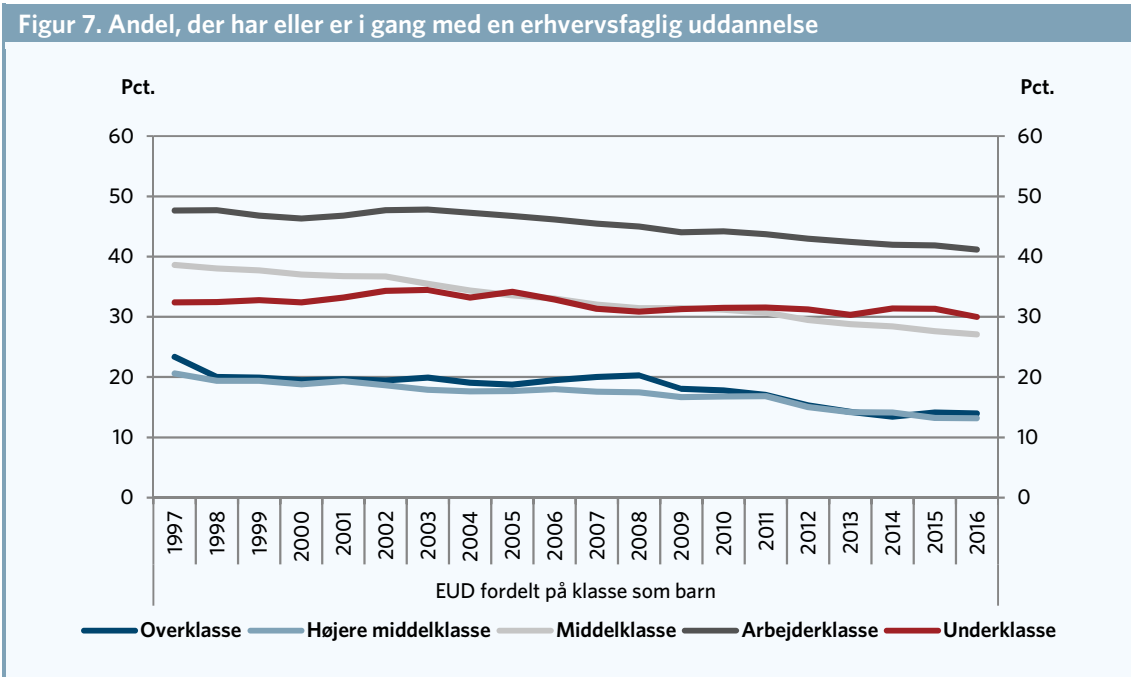

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

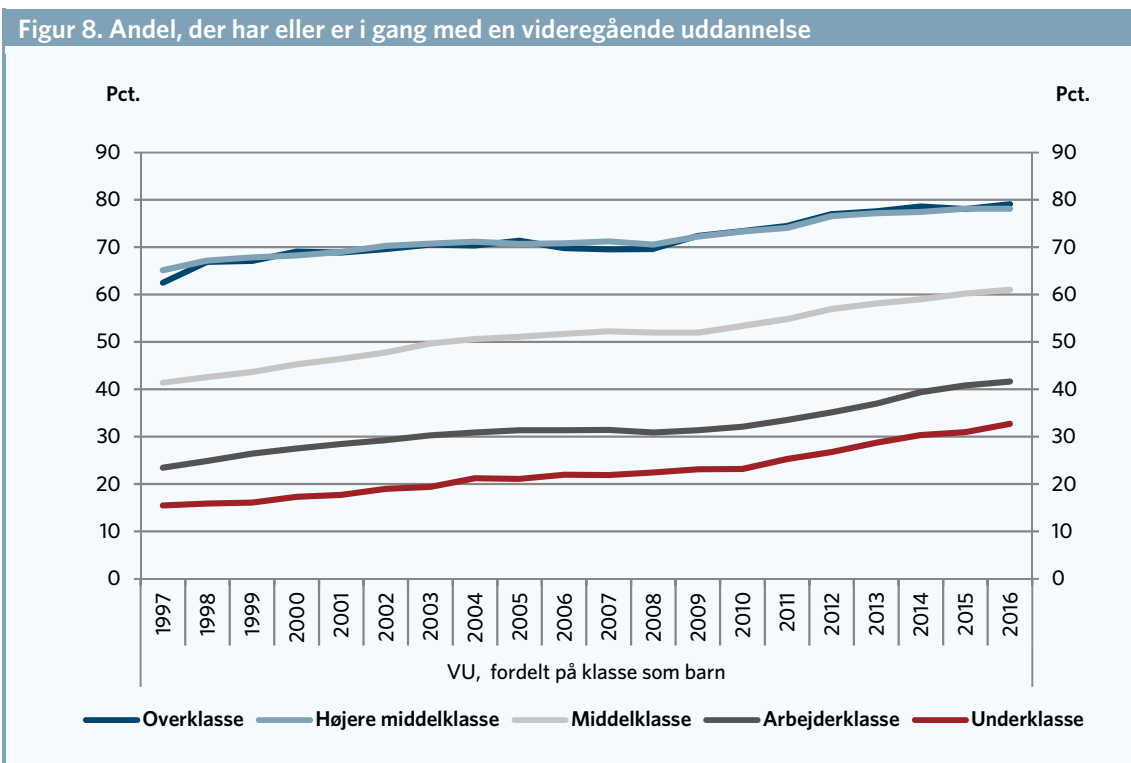
Dykker man yderligere ned i tallene ses det, at faldet i andelen af unge uden uddannelse skyldes en stigning i andelen som har eller er i gang med en videregående uddannelse, mens andelen på erhvervsuddannelserne falder uanset social klasse.

I figur 7 er der set på andelen af de 25/26-årige som har eller er i gang med en faglært uddannelse, opdelt på den sociale klasse de var i som barn.

Af figuren ses det, at den største andel af unge med en faglært uddannelse selv kommer fra en arbejderfamilie. Men selv om tæt på 40 pct. af arbejderbørnene får en erhvervsfaglig uddannelse, kan man se af figuren, at børn fra alle klasser i stigende grad dropper de erhvervsfaglige uddannelser. Særligt stort er faldet blandt børnene fra overklassen, den højere middelklasse og middelklassen. Her har faldet i andelen som har eller er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse faldet med omkring 10 pct.point.

Omvendt har der været en stigning i andelen som har eller er i gang med en videregående uddannelse uanset hvilken social klasse man kommer fra. Andelen af de unge som er vokset op i eliten og som har eller er i gang med en videregående uddannelse nærmer sig nu 80 pct. Blandt børn fra underklassen er andelen der har eller er i gang med en videregående uddannelse fordoblet. Fra 15 pct. i 1997 til over 30 pct. nu.

Samlet set kan man konkludere, at selv om Danmark internationalt set har en høj social mobilitet, og selv om uddannelsesniveaet i befolkningen har været markant stigende gennem de senere år, slår den sociale arv stadig tydeligt igennem. Arbejderbørn har størst sandsynlighed for at blive arbejdere selv; elitebørn har størst sandsynlighed for selv at havne i eliten, og underklassebørnene er dem, der med størst sandsynlighed ikke får en uddannelse.

Det er problematisk, at der stadig er næsten 1/3. af underklassens børn, der står uden uddannelse som 25/26-årig. Det forringer deres fremtidsmuligheder og øger sandsynligheden for, at de får et liv med ringere arbejdsmarkedstilknytning, lavere indkomst og generelt dårligere levevilkår end den øvrige befolkning.

En tredjedel af underklassens børn havner i dag selv i underklassen, og denne andel er desværre steget. Der er behov for, at vi sætter fokus på, at børn fra svære kår og ressourcetsvage familier får hjælp til at blive fastholdt i uddannelsessystemet – og ikke bliver tabt efter grundskolen.

Metodeboks

Analysen tager udgangspunkt i barnets socialklasse da vedkommende var 17 år.
Socialklasse som voksen måles på individniveau, når vedkommende er 35 år.

I 2015 indgår 70 pct. af de 35-årige. 19 pct. udgår da de ikke var i landet som 17-årige, resten udgår da de enten ikke tilhørte en socialklasse som 17- eller 35-årig.

Personer og familier kan være udenfor socialklasserne, hvis de ikke er skattepligtige eller er studerende.

I uddannelsesfigurerne er der taget udgangspunkt i familiens klasse, når barnet er 15/16 år, og uddannelse måles når vedkommende er 25/26 år. Således indgår to årgange, hvert år.

I 2015 indgår 78 pct. af de 25/26-årige i analysen. 19 pct. udgår, da de ikke var i Danmark 10 år før og yderligere 3 pct. udgår da deres familie ikke tilhørte en af socialklasserne.

Boks 1. Definition af klasserne**Overklasse:**

- Selvstændige, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst (1,2 million i 2015).
- Topledere, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med videregående uddannelse, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Eksempler: Fabrikant, bankdirektør, finansanalytiker, kommunaldirektør.

Højere middelklasse:

- Selvstændige, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst (mellem 767.000 kr. og 1,2 million kr. i 2015).
- Topledere, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med videregående uddannelse, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med akademisk uddannelse, der ikke indgår i overklassen, uanset indkomst.
- Eksempler: Skoleleder, ingeniør, gymnasielærer, læge.

Middelklasse:

- Selvstændige, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst (under 767.000 kr. i 2015).
- Topledere, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst.
- Personer med kort eller mellemlang videregående uddannelse, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst.
- Eksempler: Murermester, brugsuddeler, folkeskolelærer, sygeplejerske.

Arbejderklasse:

- Personer med erhvervsfaglig uddannelse, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.
- Ufaglærte, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.
- Eksempler: Industritekniker, tømrer, lastbilchauffør, sosu-assistent.

Underklasse:

- Personer, der er uden for arbejdsmarkedet mere end 4/5 af året.
- Eksempler: Førtidspensionist, kontanthjælpsmodtager.

Studerende indgår ikke i klasseopdelingen. Kun personer i aldersgruppen 18-59 år er med i klasseopdelingen.